

การมีส่วนร่วมในนโยบายสาธารณะตามระบอบประชาธิปไตย
Participation in the democratic public policy.

ศตวรรษ สงกาพันธ์^๑

บทคัดย่อ

หลักการหรือองค์ประกอบสำคัญของคำว่าประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม คือการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองและการบริหาร มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ในระหว่างประชาชนให้เท่าเทียมกัน อำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ นั้นจะส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน มีการเพิ่มการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มีโครงสร้างการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้ มีความโปร่งใสและคำนึงถึงความต้องการทรัพยากรของผู้มีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนมีทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร กระบวนการทางนโยบายสาธารณะ และกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนความเสมอภาคทางกฎหมายที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด รัฐในระบอบประชาธิปไตยต้องคำนึงถึงประชาชนเป็นหลัก

คำสำคัญ : ส่วนร่วม.นโยบาย.สาธารณะ.ประชาธิปไตย

Abstract

Principles or key elements of the participatory democracy is to allow people to participate in politics and administration. With the decentralization of decision-making and allocation of resources. During the evenly The decisions and the allocation of resources will affect the lives of the people. Have been added to protect the rights and freedoms of citizens. Structural work that can be checked. Are transparent and take into account the resource requirements of the participants. The participation of citizens. both locally and nationally. Public access to information Public Policy Process and justice As well as equality and legal maverick. Democratic state must take into account the people prevail.

Keywords : contributed. policy. public. democracy

บทนำ

การมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดบนฐานธรรมชาติหรือธรรมชาติที่ทำให้คนในสังคมสามารถคิด และตัดสินใจได้ การปฏิบัติและเข้าร่วมทางการเมืองได้ด้วยแนวทางของปัจเจกบุคคลที่แตกต่างกัน ทำให้สังคมสามารถพัฒนาความรู้และปัญญาได้ ขณะเดียวกันความรู้และปัญญามีความสำคัญต่อหลักการความเชื่อในความเป็นจริงโดยมีเสียงข้างมากของสังคมที่จะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขทำให้สังคมมีพลังเพราะสังคมคิดเป็น การปฏิบัติได้บนฐานของความรู้และปัญญา พลังปัจเจกจะหลอมรวมเป็นพลังร่วม เป็นพลังขับเคลื่อนทางสังคมบนฐานของระบอบประชาธิปไตย พลังร่วมมีใช้อำนาจเพื่อใช้เป็นกลไกในการแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองแต่เป็นพลังประชาธิปไตยเพื่อสังคมโดยรวม

^๑ อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐” วันที่ ๒๖
กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดังนั้นการพัฒนานโยบายสาธารณะที่ดีจะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่ทำให้พลังมวลชนได้แก่ผู้คนในสังคมได้มีส่วนร่วมทางการเมือง มีกระบวนการขับเคลื่อนทางสังคมจากประชาชนที่มีความรู้และปัญญาเพื่อประโยชน์ของสังคมเป็นหลักโดยอิงหลักพื้นฐานทางสังคมโดยมีพลเมืองที่รู้หลักการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยเป็นพื้นฐานในการยืนหยัด เพื่อให้บรรลุถึงนโยบายสาธารณะอย่างแท้จริง บทความชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์คือวิเคราะห์กระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะที่ดีคือกระบวนการอย่างไรและในสังคมไทยมีปัญหาอย่างไรบนฐานคิดด้านความเสมอภาคในทางการเมืองซึ่งอำนาจและประชาธิปไตย วิเคราะห์กรณีศึกษาของการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายสาธารณะที่ดีและทิศทางการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายในการเมืองไทยภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

เนื้อหา

นโยบายเกิดขึ้นเพื่อการแก้ปัญหาในสังคม สร้างสังคมที่เป็นสุขบนฐานคุณธรรมและจริยธรรม ดังนั้นนโยบายสาธารณะจึงต้องอยู่บนฐานของความรู้ และพัฒนาสังคมให้มีคุณธรรม มีจิตสำนึกร่วมคิด ร่วมทำและร่วมแก้ปัญหาของสังคม ส่วนใหญ่ปัญหานั้นนโยบาย นโยบายจะนำปัญหาในสังคมที่มีความสำคัญกับคุณภาพชีวิตและคุณค่าของมนุษย์มากกว่ามูลค่าทางวัตถุ คำนึงถึงทุนทางสังคมที่มีอยู่ทั้งผู้รู้ ปรารถนา องค์กร วัฒนธรรม นโยบายจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้มากน้อยเพียงใดต้องคำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วมของสังคมเป็นหลัก มีการตอบสนองมากน้อยเพียงใด และต้องพิจารณาอะไรเป็นหลักพื้นฐานถึงจะได้ชื่อว่านโยบายสาธารณะที่ดี เป็นต้น

นโยบายไม่แก้ปัญหาแต่สร้างปัญหา ในยุคที่รัฐบาลรวมอำนาจจะกำหนดนโยบายที่สร้างเสถียรภาพทางการเมือง สร้างการพัฒนา ความเจริญเติบโตทางวัตถุ จำกัดการมีส่วนร่วมทางการเมือง จำกัดหลักนิติธรรม คุณธรรมและความโปร่งใส จำกัดในมิติความรู้ การสร้างและพัฒนาคุณภาพ จริยธรรมและจิตวิญญาณในระดับรากแก้วที่จะร่วมแก้ปัญหาสังคมจากแนวความคิดและปรัชญาพื้นฐานของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ ๕-11 แม้ว่าได้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดของการมีส่วนร่วมและคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาในฉบับที่ 8 เป็นต้นมาก็ตาม แต่ความยากจนยังคงเป็นปัญหามาจนถึงปัจจุบัน นโยบายที่ผ่านมากกว่า ๔๐ ปี ไม่สามารถแก้ปัญหาในระดับพื้นฐานระยะยาวได้ และปัจจุบันการเมืองไทยอยู่ในยุคของการรวมอำนาจไปไว้ในกลุ่ม คณะบุคคลเพียงกลุ่มเดียว ดังนั้น สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคในทางความคิดและทางปฏิบัติให้มีส่วนร่วมกับการนโยบายสาธารณะจึงไม่ประสบผลสำเร็จ ส่งผลให้ประชาชนยังตกอยู่ในสภาพแร้นแค้นทั้งร่างกายและจิตใจ

กระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะเป็นกระบวนการทางสังคม ผู้คนในสังคมต้องมีส่วนร่วมมองเห็นปัญหาเป็น ขับเคลื่อนให้สังคมเห็นเป็น ต้องคำนึงถึงปัญหาหาชนเป็นหลักพื้นฐานในการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อให้รัฐเข้ามาแก้ไขโดยกำหนดเป็นนโยบายที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนให้ถูกที่ถูกลง และปัญหาของผู้มีส่วนได้เสียอย่างแท้จริง กระบวนการดังกล่าวจะเกิดขึ้นในระบบการเมืองแบบเปิด รัฐไม่ผูกขาดอำนาจ ข้าราชการ ต้องทำงานและอดทนในการรับรู้ความต้องการและความหลากหลายในความคิด ผู้เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์นโยบายและตัดสินใจนโยบายต้องอยู่บนพื้นฐานความรู้และปัญญาที่เปิดกว้าง เห็นความสำคัญของสิทธิมนุษยชน ความเป็นธรรม ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน แม้ผู้มีส่วนได้เสียเป็นกลุ่มน้อยต้องให้ความสำคัญและเอื้ออาทรต่อกลุ่มคนเหล่านั้น ไม่อ้างประโยชน์คนส่วนใหญ่บนภาระและความทุกข์ทรมานตลอดชีวิตของคนส่วนน้อย ถึงรัฐจะมองในหลักประชาธิปไตย โดยคำนึงถึงเสียงส่วนใหญ่ก็ตาม แต่อย่าลืมนะว่ารัฐต้องคำนึงถึงความเคารพการตัดสินใจของคนส่วนน้อยด้วยเพื่อให้เกิดพลวัตในการหมุนเวียนของการสร้างฐานประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ล้านนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย ใช่ว่าจะมีเพียงการเลือกตั้งเท่านั้นที่ประชาชนได้มีโอกาสในสิทธิหน้าที่ของพลเมืองที่ดี แต่ยังมีองค์ความรู้มากมายตามแนวคิดที่มีการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตย ที่บางครั้งประชาชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง รวมทั้งสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคในกระบวนการทางการเมืองการปกครองต่าง ๆ ที่ฝ่ายการเมืองจะต้องส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันสร้างประโยชน์ ร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นรวมทั้ง ร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายที่พรรคการเมืองกำหนดขึ้น และการมีส่วนร่วมในด้านอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนดังต่อไปนี้

ความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นการกระทำที่มีจุดมุ่งหมาย ที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย การบริหารงานของรัฐ หรือการเลือกผู้นำรัฐบาล และการกระทำนั้นต้องเป็นการกระทำด้วยความสมัครใจ ซึ่งอาจเป็นไปในทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้^๒ และเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นไปโดยสมัครใจซึ่งสมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อม ในการเลือกผู้ปกครองประเทศการกำหนดนโยบายสาธารณะ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสาร การอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเข้าร่วมประชุม การบริจาคเงินและการติดต่อกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ลักษณะความกระตือรือร้นของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอาจพิจารณาได้จาก การสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการ การเขียนและกล่าวสุนทรพจน์การรณรงค์หาเสียงการแข่งขันเป็นเจ้าหน้าที่พรรคหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ไม่รวมถึงกิจกรรมที่ไม่สมัครใจ เช่น การเสียภาษีการเป็นทหารและหน้าที่ด้านตุลาการ^๓ ทางด้าน Milbrath มองว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า “เป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะอยู่ร่วมกันในสัมพันธภาพที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน คือทุกรูปแบบของสังคมมนุษย์จะมีการเมืองในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแฝงอยู่ด้วยเสมอ”^๔ ส่วน Huntington and Dominguez ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึงกิจกรรมหรือการกระทำของประชาชน ที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลโดยการกระทำเป็นไปได้ทั้งถูกต้องตามกฎหมายและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ใช้กำลังหรือไม่ใช้กำลังทั้งที่สำเร็จและล้มเหลว ทั้งที่สมัครใจหรือไม่สมัครใจรวมทั้งกิจกรรมเกี่ยวกับการเลือก การรณรงค์หาเสียงหรือการรวมตัวกันเพื่อโน้มน้าวหรือกดดันต่อรัฐบาล ได้แก่ การประท้วง การใช้ความรุนแรงโดยที่เน้นการกระทำของประชาชนเอง (Autonomous Participation) หรือกิจกรรมเกี่ยวกับการปลุกเร้าประชาชน (Mobilization Participation)^๕ ส่วนทิพาพร พิมพิสุทธิ์ ให้ความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมือง “หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกระทำ (Activity) ของแต่ละบุคคลซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล การมีส่วนร่วมที่มาจากแต่ละบุคคลโดยตรงต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล เรียกว่าการมีส่วนร่วมโดยตรง และการมีส่วนร่วมซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายทางอ้อม เรียกว่า การ

^๒ Mc Closky, อังโน พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, **สังคมวิทยาการเมือง, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, (ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานา, ๒๕๓๗), หน้า ๓๙.**

^๓ McClosky, H., **Political Participation**, International Encyclopedia of the Social Science, Vol. ๑๒, (New York: McMillan and Free Press, ๑๙๖๘), p. ๒๕๒.

^๔ Milbrath, อังโนอำพร สุคนธ์ตันสุข, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงในจังหวัดขอนแก่น”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔), หน้า ๖.

^๕ Huntington, S. P. and G. Dominguez, “Political Development”, In Fred, G. and W. N. Polsby (EDS.) **Handbook Political Science : Non Government Politic. R**, (Massachusetts: Addison Wesley, ๑๙๗๕), p. ๕.

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มีส่วนร่วมโดยการอุดหนุน”^๖ นอกจากนี้ทางด้าน สิทธิพันธ์ พุทธหิน ระบุว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองว่า “เป็นกิจกรรมที่ราษฎรโดยส่วนตั้มีเจตจำนงที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในนโยบายของรัฐบาล”^๗

นอกจากนี้ Myon Weiner ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ ๑๐ ประการ ดังนี้

๑). การมีส่วนร่วมหมายถึง การกระทำในการสนับสนุนหรือการกระทำในการเรียกร้องกับผู้นำของรัฐบาลในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและเผด็จการก็ได้ เช่น การออกเสียงประชามติ

๒). การมีส่วนร่วมหมายถึง ความพยายามที่สำเร็จในการสร้างผลกระทบต่อการดำเนินการของรัฐบาลหรือ การเลือกผู้นำรัฐบาล

๓)การมีส่วนร่วมหมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมทางการเมืองที่กำหนดไว้ในตัวบทกฎหมาย เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง การยื่นข้อเรียกร้อง การวิ่งเต้นในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งการกระทำเหล่านี้จะต้องไม่ขัดกฎหมาย

๔)การมีส่วนร่วมหมายถึงการใช้สิทธิเลือกตัวแทนเข้าไปใช้อำนาจแทนตัวเองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน

๕)การมีส่วนร่วม หมายถึง ความรู้สึกแปลกแยกหรือแปลกปลอม หรือตีตนออกจากระบบการเมือง เนื่องจากการถูกกีดกันไม่ให้เขาได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วม

๖)การมีส่วนร่วม หมายถึงการกระทำที่ตื่นตัวทางการเมือง ซึ่งการกระทำยังหมายรวมถึงการพูดคุยถกเถียงปัญหาทางการเมืองหรือพวกที่สนใจข่าวสารทางการเมืองในสื่อสารมวลชน ไม่จำเป็นจะต้องอยู่ในรูปของการใช้สิทธิเลือกตั้งเสมอไป

๗)การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นกิจกรรมทางการเมืองทุกชนิดทั้งแบบที่ใช้ความรุนแรงและไม่ใช้ความรุนแรง

๘)การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมทางการเมืองและกิจกรรมที่มองว่าต้องมีเจตจำนงที่จะมีอิทธิพลต่อผู้นำทางการเมือง มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติการและดำเนินการของข้าราชการด้วย

๙) การมีส่วนร่วมบางคนก็มองเพียงการกระทำที่จะมีผลต่อการดำเนินการทางการเมืองระดับชาติเท่านั้น แต่ที่จริงก็รวมถึงการดำเนินการที่มีผลต่อการเมืองท้องถิ่นและระดับชาติ

๑๐)การมีส่วนร่วมทางการเมืองคือการปฏิบัติทางการเมืองและเป็นกิจกรรมทุกชนิดที่เป็นการเมือง^๘

กล่าวได้ว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสมัครใจของสมาชิกในสังคมการเมืองที่จะเลือกกระทำซึ่งมีเจตจำนงทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย การดำเนินงานของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่นหรือในระดับชาติก็ตาม ซึ่งการกระทำนั้นอาจผิดกฎหมาย หรือถูกต้องตามกฎหมาย อาจใช้ความรุนแรงหรือไม่ใช้ความรุนแรง สำเร็จผลหรือไม่ หรือการกระทำโดยความสำนึกหรือถูกชักจูงระดมพลก็ได้^๙

ประโยชน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

^๖วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, **วัฒนธรรมทางการเมือง**, เอกสารการสอนชุดวิชาสถาบันและกระบวนการทางการเมือง หน่วยที่ ๖, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๓), หน้า ๔๒๐.

^๗สิทธิพันธ์ พุทธหิน, **ทางเลือกของมวลประชา**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๕.

^๘Myon Weiner, อ้างในธนิต เศรษฐบุตร, **แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง**, (เอกสารประกอบการประชุม สัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น, มปป), หน้า ๒-๔.

^๙มยุรี ถนอมสุข, การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตภาควิชาพลศึกษาและกีฬา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน, **รายงานการศึกษาวิจัย**, (นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์๒๕๕๔), หน้า๒๓.

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น เนื่องจากกระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนจะช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบาย และบ่อยครั้งที่การมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ ๆ ที่น่าจะเป็นคำตอบที่มีประสิทธิภาพที่สุดได้

๒.ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง แม้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะต้องใช้เวลาและมีค่าใช้จ่ายมากกว่าการตัดสินใจฝ่ายเดียว แต่การตัดสินใจฝ่ายเดียวที่ไม่คำนึงถึงความต้องการแท้จริงของประชาชนนั้น อาจนำมาซึ่งการโต้แย้งคัดค้านหรือการฟ้องร้องกัน อันทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในระยะยาว เกิดความล่าช้าและความล้มเหลวของโครงการได้ในที่สุด

๓.การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

๔.การนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้ประชาชนมีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และทันทีที่การตัดสินใจได้เกิดขึ้น พวกเขาก็อยากเห็นมันเกิดผลในทางปฏิบัติ และยังคงเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย

๕.การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด เพราะการเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาแสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ จะช่วยลดโอกาสของการโต้แย้งและการแบ่งฝ่าย ที่จะเป็นปัจจัยให้เกิดการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงได้

๖.การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะสร้างความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนและเกิดความชอบธรรมโดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน

๗.การคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้มาทำงานร่วมกับสาธารณชนในกระบวนการมีส่วนร่วม พวกเขาจะได้รับรู้ถึงความห่วงกังวล และมุมมองของสาธารณชนต่อการทำงานขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถคาดการณ์ปฏิกิริยาตอบสนองของสาธารณชนต่อกระบวนการและการตัดสินใจขององค์กรได้

๘.การพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์อย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ ทำให้ประชาชนมีความรู้ทั้งในส่วนของเนื้อหาโครงการและกระบวนการตัดสินใจของรัฐ รวมทั้งเป็นการฝึกอบรมผู้นำ และทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต^{๑๐}

ปัจจัยขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ

กระบวนการเชิงนโยบายดังกล่าวมีปัจจัยหลายประการ คือเวทีนโยบายสาธารณะ การประชุมสัมมนา และที่สำคัญคือ สื่อมวลชนซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนประเด็นปัญหาเชิงนโยบายให้สังคมได้เรียนรู้ ร่วมแสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหาเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้เชิงนโยบายให้กว้างขวางในสังคม ช่วยเปิดกว้างในเชิงปัญหาและจิตวิญญาณที่ร่วมรับรู้ปัญหาของสังคมที่มีความหลากหลายและสลับซับซ้อนในปัจจุบัน

นักการเมืองสามารถสร้างเครื่องมือเชิงนโยบาย เช่น จัดหมายข่าวสำหรับท้องถิ่นเพื่อสร้างความรู้และการเรียนรู้ประเด็นปัญหาสำคัญในท้องถิ่น ระดับจังหวัดจนถึงระดับชาติ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและผลักดันนโยบายในระดับต่าง ๆ ร่วมกันกับองค์กรอื่น ๆ ในท้องถิ่นอย่างบูรณาการในเชิงทฤษฎีจะเห็นว่ากระบวนการการพัฒนาเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนหลากหลายในสังคมมีส่วนได้ส่วนเสียจากนโยบาย เป็นกระบวนการบ่งบอกถึงปัญหาในสังคม เป็นกระบวนการขับเคลื่อนที่สำคัญทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มีการจัดองค์กร การบริหาร ตลอดจนมีองค์ความรู้และข้อมูลที่สามารถผลักดันเป็นนโยบาย

^{๑๐}เจมส์แอล. เคอร์ตัน,คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม, แปลโดย ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์, ดร.ถิวิลาตี บุรีกุล, ผศ.ดร.เมธิศพงษ์ศักดิ์ศรี,(ขอนแก่น : โรงพิมพ์ศิริกัมพ์ ออฟเซ็ท, ๒๕๕๑),หน้า ๒๑ – ๒๕.

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ล้านนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทบาทจำกัดของสื่อมวลชน ฝ่ายการเมืองและนักวิชาการ ทำให้เกิดปัญหาในเชิงนโยบายการมีส่วนร่วม เสนอประเด็นนโยบายสาธารณะอย่างกว้างขวางโดยฝ่ายต่าง ๆ จะทำให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง คุณค่า ค่านิยม ผลประโยชน์และข้อจำกัดเชิงนโยบายได้นำมาศึกษา วิเคราะห์ อย่างกว้างขวางทำให้เกิดความชัดเจน จนเป็นที่ ยอมรับของสังคม ปัญหาความขัดแย้งเชิงนโยบายจะมีน้อยลงเมื่อนโยบายถูกกำหนดและถูกนำมาปฏิบัติ แต่ในทาง ตรงกันข้ามนโยบายถูกหมกเม็ด บิดเบือน ความขัดแย้งจะตามมา เช่น ปัญหาท่อแก๊ส ไทย – มาเลเซียผ่านอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา และปัญหาท่อแก๊สที่จังหวัดกาญจนบุรี เป็นต้น

ความเป็นกลางของค่านิยมในกระบวนการเชิงนโยบายเกิดขึ้นยากจนต้องมีเหตุผล ข้อมูลข้อเท็จจริงของ ฝ่ายต่าง ๆ ประกอบการวิเคราะห์นโยบายและจากเหตุผลดังกล่าวจะทำให้การตัดสินใจเลือกนโยบายเกิดประโยชน์ ต่อสังคมโดยรวม ผู้มีส่วนได้เสียยอมรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ เนื่องจากมีความเกื้อกูลช่วยเหลือผู้ได้รับ ผลกระทบ คนส่วนน้อยได้รับความเห็นใจ ช่วยเหลือเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ความเป็นธรรมชาติ เกิดขึ้น ปัญหาที่จะต่อต้านโครงการจะลดน้อยลง แต่ในทางปฏิบัติ คนส่วนน้อยต้องเป็นผู้เสียสละ และแบกรับภาระ ไปตลอดชีวิตจนถึงรุ่นลูกหลาน ข้อมูลในด้านผลกระทบจากโครงการไม่เปิดเผยและไม่มีความชัดเจน ทำให้รู้สึกไม่ ไว้วางใจนโยบายของรัฐ นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชาวบ้าน ดังจะเห็นได้จากโครงการเขื่อนปากมูล เขื่อนแก่งกรุง เขื่อนน้ำโจน และกรณีของโรงงานไทยแลนด์แทนทาลัม จังหวัดภูเก็ต เป็นต้น

กระบวนการพัฒนานโยบายตั้งอยู่บนพื้นฐานธรรมะ

จึงจะทำให้บ้านเมืองสงบสุขหากกระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการที่ไม่เป็นไปอย่างถูกต้อง ไม่มีธรรมะ สังคมจะมีความสุข ดังนั้นระดับความสุขของสังคมที่เกิดขึ้นบ่งบอกถึงระดับความถูกต้องและระดับการมี ธรรมะของกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะ กระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะที่ไม่มีฐานจริยธรรม สังคม จะไม่มีความสุข นโยบายสาธารณะในสังคมปัจจุบันไม่ได้นำไปสู่การสร้างสังคมที่มีคุณธรรม จริยธรรม ดังจะเห็น ได้จากนโยบายการเปลี่ยนสภาพการพนันของหอยใต้ดินที่ผิดกฎหมายเป็นหอยบนดินที่ถูกกฎหมาย นับว่าเป็น นโยบายที่สร้างความเสื่อมถอยทางจริยธรรม สังคมที่มีธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวถึงจะมีความชอบธรรม การใช้ อบรมเพื่อสร้างความเอื้ออาทร ความเมตตากรุณาแก่คนจนไม่ใช่ความเมตตา ไม่นั่นคงและไม่ยั่งยืน

กระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะที่ดี

ควรคำนึงถึงบริบทของสังคม ทิศทางสังคม ทางเลือกในการแก้ปัญหา วิธีการแก้ปัญหาของชุมชน ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงหรือความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในสังคมเช่นการเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และภัย พิบัติเป็นต้นปัจจัยเหล่านี้นักวิชาการและข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะไม่ให้ความสำคัญมากนัก แต่จะ ให้ความสำคัญต่อนโยบาย และมาตรการทางนโยบายมากกว่าซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบาย

ทิศทางการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายในการเมืองไทย

จากนโยบายรัฐบาลที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคน จริยธรรม ความรู้และความสุขมากขึ้น คำนึงถึง ความเป็นธรรม สวัสดิการภาคประชาชนและบริการทางสังคมที่จำเป็นอย่างทั่วถึง สภาพพัฒนาฯ จะใช้ดัชนีชี้วัด ความสุขร่วมกันในสังคมไทยต้นปี ๒๕๕๐ซึ่งประกอบด้วยตัวแปร ๕ เรื่องคือ คน ครอบครัว สภาพแวดล้อม ธรรมาภิ บาลและสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยเน้นค่านิยมในสังคมและความมีมนุษยธรรมทิศทางการเปลี่ยนแปลงเชิง นโยบายในการเมืองไทยที่ให้ความสำคัญต่อมิติสังคม คุณธรรม ความรู้และบริบทของชุมชนเป็นการสร้างชุมชน เข้มแข็งและสังคมคุณธรรมซึ่งเป็นฐานการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ดีและการพัฒนานโยบายสาธารณะที่ดี การ พัฒนาประชาธิปไตยจะไม่เกิดขึ้นจากสังคมชนชั้นกลางที่มีความรู้แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้นแต่จะเกิดขึ้นจากสังคมที่ มีคุณธรรมและความรู้เป็นพื้นฐาน

สรุป

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ล้านนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะที่ดี ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ กล่าวคือ วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่จะสร้างกระบวนการทางสังคมในการผลักดันนโยบายให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ระบบการเมืองที่ให้เสรีภาพประชาชนโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายรัฐ และระบบราชการต้องไม่ผูกขาดอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจนโยบายยอมรับความต้องการที่มีความหลากหลายและแตกต่างซึ่งไม่ใช่ปัญหาเชิงนโยบาย การวิเคราะห์นโยบายต้องศึกษาให้ลึกและรู้จริงมากกว่าเพียงการรับรู้ ความเป็นธรรม ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ต้องเกิดขึ้นจากนโยบายของรัฐ นโยบายจะต้องอิงหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักโดยปราศจากอคติเชิงนโยบาย คำนึงถึงหลักธรรมาภิบาลที่เป็นเชิงนโยบายที่ครอบคลุมในหน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วน

บรรณานุกรม

- เจมส์แอล. เครย์ตัน. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม**. แปลโดย ศ. นพ.วันชัย วัฒนศัพท์. ดร.ถวิลวดี บุรีกุล. ผศ.ดร.เมธิดาพงษ์ศักดิ์ศรี. ขอนแก่น : โรงพิมพ์ศิริภักดิ์ ออฟเซ็ท, ๒๕๕๑.
- มยุรี ธนอมสุข. **การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตภาควิชาพลศึกษาและกีฬาคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน. รายงานการศึกษาวิจัย. นครปฐม:มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๔.**
- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ. **วัฒนธรรมทางการเมือง. เอกสารการสอนชุดวิชาสถาบันและกระบวนการทางการเมือง** หน่วยที่ ๖. พิมพ์ครั้งที่ ๔. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๗.
- สิทธิพันธ์ พุทธหนุน. **ทางเลือกของมวลประชา. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ๒๕๔๗.**
- อำพร สุนรัตน์สุข. **“การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงในจังหวัดขอนแก่น”.** **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔.**
- นรนิติ เศรษฐบุตร. **แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง. เอกสารประกอบการประชุม สัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น. มปป.**
- พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. **สังคมวิทยาการเมือง.ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานา, ๒๕๓๗.**
- Huntington. S. P. and G. Dominguez. “Political Development”. In Fred. G. and W. N.Polsby (EDS.) **Handbook Political Science :Non Government Politic. R. Massachusetta: Addison Wesley, 1975.**
- Mc Closky. H.. **Political Participation. International Encyclopedia of the Social Science. Vol ๑๒.New York: McMillan and Free Press, 1968.**